

ДЪРЖАВЕНЪ ВЪСТНИКЪ

излиза

ва сега три пѣти въ седмицата, вторникъ, четвъртъкъ и сѣбота.

Годишна цѣна на „Държавенъ Вѣстникъ“

за въ Княжеството е 16 л. за повѣзъ съ прибавление на пощенскитѣ разноски.

ЗА ВСЯКАКВИ ПУБЛИКАЦИИ

се плаща

за 1 редъ въ стълбецъ $\frac{1}{2}$ страници 40 стот. а за такъвъ въ $\frac{1}{3}$ стот. 30.

Писма за абонаменти и публикации

и всичко що се отнася до Държавенъ Вѣстникъ се испраща до Администрацията му

ГОД. V.

СОФИЯ, сѣбота 9 юлий 1883 год.

БРОЙ 72.

ОФФИЦИАЛЕНЪ ДЪЛЪ.

ПРОГРАММА

ЗА

ПОСРЪЩАНЪТО НА НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО.

I. На границата на Софийскій окръгъ ще чака Негово Височество Окръжний Управителъ.

II. На 5 километра отъ градътъ ще чакатъ Негово Височество: г-да Министритѣ и конвоя на Негово Височество.

III. При първитѣ триумфални врата до Шарений мостъ ще чакатъ Негово Височество: Намѣстникътъ на Софийскій Митрополитъ съ духовенството си, Градоначалникатъ, Кметатъ и членовѣтъ на Градскій Съвѣтъ.

IV. Въ Двореца ще чакатъ Негово Височество: г-да членовѣтъ на Държавний Съвѣтъ, Върховний Кассационенъ Съдъ и всичкитѣ служащи по Министерствата и другитѣ правителственни учреждения.

София, 8 юлий 1883 година.

Предсѣдателъ на Министерскій Съвѣтъ,
Генералъ-Майоръ Каульбарсъ.

НЕОФФИЦИАЛЕНЪ ДЪЛЪ.

ПРОЕКТЪ

ЗАКОНЪ

ЗА

НАРОДНИТѢ УЧИЛИЩА ВЪ БЪЛГАРСКОТО КНЯЖЕСТВО.

Къмъ законопроекта за народнитѣ училища въ Българското Княжество.

Съставянъето на единъ законъ, който да уреди взаимнитѣ отношения на общината, общинското училище и държавната власть, бѣше станъло една неотлагаема необходимостъ. Но такъвъ единъ законъ не можеше да се състави съ успѣхъ, догдѣто нѣмаше единъ подробенъ законъ за общинското и окръжното управление. Сега, като тие обстоятелства сж устроени съ законитѣ отъ 23 Септ. 1882, нѣма вече никакво затруднение за да се уредятъ по законодателенъ начинъ и отношенията на общинскитѣ училища.

Настоящиятъ законопроектъ е изработенъ съ цѣль да устрои административнитѣ отношения на училищата, като оставя педагогическата имъ страна за особни закони. Въ него сж приети много нѣща, предписвани до сега само съ инструкции и окръжни писма. Освѣнъ това е обърнато внимание и къмъ устройството на училищата въ Источна Румелия.

Споредъ законопроекта всичкитѣ училища се раздѣлятъ на двѣ категории, на училища общественни (publique), поддържани отъ държавата, окръжията, околитѣ или общинитѣ и пристѣжни за всѣкой български подданикъ и на частни, отваряни отъ разни мѣстни вѣроисповѣдания (особно отъ Евреитѣ, Арменцитѣ и пр.) или

отъ частни лица и общества (§ 1, 2). Въпросътъ на мулманскитѣ училища съвсѣмъ е отдѣленъ. Дѣцата на всичкитѣ български подданици сж задължени да ходятъ най-малко четири години на училище (§ 3, 52), подъ отговорността на родителитѣ.

За всеобщото распространение на образованието служи народното училище, така нарѣчено заради това, защото горѣ-долу всичкий народъ трѣбва да мине презъ него. То състои отъ два курса, които заедно брожатъ седѣмъ години. Първиятъ курсъ е основното училище съ 4-годишно учение — до сега наречено съ една дълга дума „първоначално“; вториятъ курсъ, съ 3 години, е главенъ, който до сега се зовѣше классенъ (по погрѣшка му казвахъ и „классический“). Книгитѣ и программитѣ сж предписани отъ Министерството, и други неможатъ да се употребяватъ.

Всѣкоя административна община, сформирана по новия законъ, е длъжна да има едно основно училище, положено на едно централно лесно пристѣпно мѣсто. Ако е много голѣма (било градска, било селска), тя се раздѣля на два или нѣколко училищни участъци, съ по едно училище. Разноскитѣ за всичкитѣ тие училища се плащатъ отъ цѣлата община; но въ нѣкои случаи може да се образува самостоятеленъ училищенъ участъкъ, особно тамъ, гдѣто новиятъ законъ е събралъ наедно нѣколко, по-напредъ отдѣлни, общини съ тѣхнитѣ училища и училищни имущества. За колиби много распилѣни се предвижда (§ 18) възможностъ на „пѣтующи“ учители, по примѣра на Английскитѣ страни и Скандинавия.

Главнитѣ училища се отварятъ отъ общини, околии и окръжия. До петъ години слѣдъ обнародванъето на закона всѣкоя околия трѣбва да има по едно главно училище. Отваряне на всѣкой единъ классъ зависи отъ позволенъето отъ Министерството, за да се избѣгне досегашното отваряне на училища съ много классове отъ общини, които нѣматъ достатѣчни срѣдства за това.

Въ селски общини нужно е въвожданъето на допълнително учение (§ 23), гдѣто да се повтарятъ познанията, приобрѣтени въ първоначалното училище, и да се допълнятъ особно съ четене.

Важни сж въпроситѣ за поддържанъето на училищата и за длъжноститѣ на общината къмъ нейното училище. Всѣкоя административна община е длъжна да опредѣли въ ежегодния си бюджетъ нужнитѣ разноски за поддържане училището, и ако не е помѣстила тие разноски или го е направила въ недостатѣченъ размѣръ, окръжний управителъ на основание на § 62 и 70 отъ общинския законъ вписва самъ нужната сума. Общината е длъжна да съдържа зданието, да го отоплява и чисти, да го снабдява съ нуждната покѣщина, да купува предписанитѣ учебни пособия, да снабдява сиромашкитѣ дѣца съ учебници и да съдържа нужния учителски персоналъ. Проектътъ (§ 28—31) съдържа нѣкои отъ основнитѣ правила за училищни здания, като оставя подробноститѣ за особни правилници. Суммитѣ нужни за покриване училищнитѣ расходи, се взематъ отъ приходитѣ на училищнитѣ имоти, отъ нѣкои църковни доходи, предоставени за училищата съ закона отъ 3 Февруарий 1883, отъ доброволни помощи и глоби и отъ сумми,

нарочно внесени за училищата въ общинския бюджетъ. Тая сума прави частъ отъ общинскитѣ налози и се взима като върхнинна (centime), прибавена къмъ държавнитѣ или общинскитѣ даждия. По селата тя може да се взима и въ натура. Всичкитѣ училищни разходи и приходи се прибиратъ и исплащатъ исклучително отъ общинския бирникъ. По този начинъ досегашното расхвърляне на особень училищень данъкъ и прибираньето му отъ училищното настоятелство заедно съ всичкитѣ му незгоди се премахва.

Общинската комисиия, която се грижи за училищнитѣ работи, се вика училищно настоятелство. Въ нея предсѣдателствува всѣкога кметътъ или помощникътъ му. Въ градскитѣ общини настоятелството състои отъ 4 члена, отъ които 2 принадлежатъ на общинския съвѣтъ и 2 сж избрани отъ гласнитѣ нарочно за настоятели при избора на общинския съвѣтъ, всички за 4 години (общ. законъ § 47). Въ селскитѣ общини настоятелството избира общинския съвѣтъ помежду си, съ кмета и двама членове, избрани сжщо за 4 години, отъ които единий впрочемъ може да бѣде избранъ и вѣнъ отъ съвѣта, защото на много мѣста има заслужни лица, които нѣкога отъ дълго врѣме сж се грижили за училището и сега като старци не засѣдаватъ въ общинския съвѣтъ. Главниятъ учителъ всѣкога е членъ на училищното настоятелство съ гласъ съвѣщателень. Градското настоятелство се утвърждава отъ Министерството на Народното Просвѣщение, селското отъ окръжния училищень инспекторъ. Правителството може да растури настоятелството, щомъ неговата дѣятелность принася вреда на училищата. Длъжноститѣ на настоятелството оставатъ въ сжщность, както сж били до сега.

Гдѣто по-вече общини, или гдѣто околията или окръжието поддържатъ училището, тамъ тѣ влизатъ въ длъжноститѣ на една община и съставятъ настоятелство отъ себе си.

Задължителността на основното учение е подробно опредѣлена, даже съ нуждитѣ глоби (§ 68). За учението плаща общината; особна училищна плата за всѣкой единъ ученикъ не се взима. Само ако въ нѣкое общинско училище дѣцата отъ други общини надминуватъ число 80, което изисква поддържанието на още единъ учителъ (§ 105), общинскитѣ съвѣтъ може да наложи върху тия вѣнкашни ученици една училищна плата, одобрена отъ окръжния училищень съвѣтъ. Сжщо става съ позволение на Министерството и въ главното училище, ако настоятелството го пожелае, особно ако има по-вече отъ 50 вѣнкашни ученици, защото това число изисква една учителска сила по-вече (§ 117). Законопроектътъ съдържа и основнитѣ предписания за училищната година, дисциплината и реда на учението въ основното училище, а за главнитѣ училища примѣнява правилата, които сж въ сила за държавнитѣ учебни заведения.

Обширни сж постановленията за учителитѣ. Въ § 78 опредѣлятъ се условия (conditio sine qua non) за народенъ учителъ: способности, припознати отъ Министерството, довършени 17 години, нравственность и безукорно миѣло, и тѣлесно и душевно здравье. Учителътъ ще се назначава отъ инспектора съ приказъ. Най-повече е желателно, щото учителътъ да се намѣства, не като до сега на една година, а постоянно, като постояненъ общински служителъ. За да се въведе полека това коренно промѣнение, проектътъ казва, че ако врѣмето не е опредѣлено въ приказа, назначението се счита за постоянно, а на учители, които сж служили по-вече отъ 5 години непрекъснато въ една и сжща община, се предвижда едно увеличение на платата (§ 89). Учителитѣ въ главнитѣ училища ще се назначаватъ съ приказъ отъ Министра, изъ една тройца представена отъ кмета. Ново въведение е, че единъ отъ учителитѣ се назначава за главенъ учителъ (директоръ) за да има едно лице отговорно за вжтрѣшния редъ на училището. Наредени сж въпроситѣ за редовното плащанье, отпуска и уволнението на учителя. Въ § 95 сж опредѣлени дисциплинарнитѣ наказания на учителя. Учителътъ може да се уволни само отъ инспектора, който има власть да изважда самъ неблагонадежднитѣ учители.

Персоналътъ на основнитѣ училища изисква едно прецистванье и постепенно замѣстванье на нинѣшния недостатъчно подготовень съставъ съ учители по-въспитани и по-образовани. Има окръжия, гдѣто 80% отъ учителитѣ сж свършили само основното училище, и то нѣкога не пълно. Заради това се учреждаватъ при педагогическитѣ и нѣкои други правителствени учебни заведения особни комисиии, които ще испитватъ кандидатитѣ и ще даватъ на способнитѣ едно държавно учителско свидѣтелство (§ 103). А слѣдъ петъ години никой не може да учителствува, който нѣма такава една диплома. Всичкитѣ досегашни учители трѣбва да минатъ презъ този испитъ, ако не искатъ да останатъ послѣ само за учителски помощници съ най-долна заплата. Maximum на дѣцата, които може да учи единъ учителъ, е турено съ 80, споредъ примѣра на нѣкои западни държави. Платитѣ на учителитѣ, споредъ подготовката имъ, сж разредени за най-близкитѣ 5 години на три разреда. Донинѣшното плащанье на учители и въ храна се позволява и за въ бжджще, както сжществува на пр. и въ Венгрия и другагдѣ.

При муслуманскитѣ училища, урежданьето на които е единъ предметъ крайно щекотливъ и за които въ проекта е опредѣлень единъ особенъ отдѣлъ (§ 121—133), главно внимание е обрнато къмъ постепенното въвеждане преподаванието на българский языкъ (четенне, писанье и говорение), като задължителень предметъ; за това се е опредѣлилъ срокъ въ градскитѣ турски училища на 3 години, въ селскитѣ на 7 години. Освѣнъ това проектътъ предписва, щото покрай до сега исклучително преобладающитѣ предмети (вѣроучение и турскитѣ слова) да се учи и смѣтанье, както и началата на географията, съ което муслуманскитѣ училища, които до сега се намиратъ въ едно много долно състояние, ще можтъ да направятъ какъвъ-годъ напредкъ. Надзорътъ върху вѣроучението остава на окръжния мювтия, а контролътъ върху испълнението на училищнитѣ закони въобще се прави отъ окр. училищень инспекторъ. За поддържанието на муслуманскитѣ училища е опредѣлено, че, когато не стигатъ доходитѣ му отъ духовнитѣ имоти, разноскитѣ се плащатъ отъ цѣлото муслуманско население. Длъжноститѣ на настоятелството върши въ чисто муслумански общини общинскитѣ съвѣтъ, въ смѣсенитѣ общини три лица, особно избрани за тая цѣлъ; отъ тѣхъ се назначава и учителътъ, който трѣбва да е мѣстенъ подданикъ, ако нѣма особно позволение отъ Министерството за допусканието на нѣкой чуждъ муслуманинъ.

Особно внимание заслужватъ общини съ смѣсено население, християнско и муслуманско, за да се избѣгне всѣкое стѣлкновение между вѣроущитѣ на двѣтѣ исповѣдания. Споредъ проекта поддържанието на двѣтѣ училища е съвсѣмъ независимо едно отъ друго. Въ община съ муслуманско меншество, ако то надминува $\frac{1}{4}$ на населението въ общинския бюджетъ трѣбва задължително да се отпуска една сума за муслуманскитѣ училища; върху справедливостта на размѣра и ще може да сжди окръжний управителъ при утвърждение на бюджета. Въ общини съ муслуманско болшинство общината си нарежда своитѣ муслумански училища, а християнскитѣ жители иматъ самостоятеленъ училищень участъкъ съ свое християнско настоятелство; ако тѣ надминуватъ една четвъртъ отъ числото на жителитѣ, тогава общината е длъжна отъ общитѣ доходи да спомага тѣхното училище.

Впрочемъ проектътъ е предвидѣлъ и случая, гдѣто въ една смѣсена община се поддържа едно общо обществено училище, посѣщавано отъ християне и муслумане; само че вѣроучение ще се преподава на християнскитѣ дѣца отъ християнскитѣ учители, на муслуманскитѣ отъ ходжата.

Подробни сж постановленията за частнитѣ училища. Опредѣля се, че ни едно дѣте не бива да се принуждава къмъ учението нѣкоя друга вѣра освѣнъ своята (§ 135), и че българский языкъ е задължителень предметъ на обучението въ всичкитѣ училища въ Княжеството (§ 137). Турятъ се наказания за съпротивление противъ държавния надзоръ. Въ самитѣ подробности най-голѣмо внимание е обрнато къмъ училища, отваряни отъ частни лица

или дружества, като се опредѣлятъ точно условията, подъ които се дава или отнема концесията за тѣхъ (§ 151 слд.).

Въ всѣкое окръжие се учреждава по единъ окръженъ училищенъ съвѣтъ, който състои отъ окръжния управителъ, като председателъ отъ окръжния училищенъ инспекторъ, като подпредседателъ, отъ мѣстний български владика или назначеното отъ него духовно лице, отъ по единъ членъ на окръжния съвѣтъ отъ всѣкоя околия, отъ двама учители отъ всѣкоя околия, назначени отъ Министра на Народното Просвѣщение. Гдѣто има нѣкое вѣроисповѣданіе (на пр. муслуманско) по-вече отъ 12 училища въ окръжието, Министрътъ назначава измежду учителитѣ му единъ представителъ въ окръжния училищенъ съвѣтъ. Окръжний училищенъ съвѣтъ засѣдава редовно четири пѣти презъ годината и извъредно, когато е нужно. Той се грижи за подробното прилагане на училищни закони, програми, правилници и пр., рѣшава разни мѣстни училищни въпроси и исказва разни мнѣния върху учебното дѣло въ окръжието. Въвождане на окръжнитѣ учил. съвѣти ще става постепенно, като се захване напр. отъ Шуменско и Търновско.

Статиитѣ за окръжнитѣ инспектори съдържатъ въ основата си онова, което е било исказано въ досегашнитѣ инструкции.

ПРОЕКТЪ

ЗАКОНЪ

за

НАРОДНИТѢ УЧИЛИЩА ВЪ БЪЛГАРСКОТО КНЯЖЕСТВО.

I. Общи положения.

§ 1. Училищата въ Българското Княжество сѣ обществени или частни.

Всичкитѣ училища, които се поддържатъ исцѣло или отчасти отъ общини, околии, окръжия или отъ държавата, сѣ обществени.

Всѣкое друго училище се счита за частно.

ЗАВѢЛѢЖКА: Муслуманскитѣ училища се ръководятъ по особни правила (§ 121-133).

§ 2. Общественото училище е пристъпно за дѣцата на всѣкой български подданикъ безъ разлика на вѣроисповѣданіето.

§ 3. Дѣцата на всѣкой български подданикъ сѣ длъжни да ходятъ на училище най-малко четири години.

§ 4. За всеобщото распространение на задължителното обучение служи народното училище.

II. Цѣльта и предметитѣ на обучението.

§ 5. Цѣльта на народното училище е да распространява книжностъ, нравственостъ и най-нужнитѣ познания между населението и да развие разума и тѣлото у дѣцата за подготовнѣнето имъ за въ живота.

§ 6. Народното училище е раздѣлено на два курса, на основенъ и на главенъ.

Основниятъ курсъ състои отъ четири отдѣления, всѣко по една година, а главниятъ отъ три годишни курса.

§ 7. Основното училище обема въ програмата си най-нужнитѣ познания, които могатъ да се представятъ на дѣцата за развитието на ума имъ, а главното училище допълнява преподаванѣнето на сѣщитѣ предмети въ по-широкъ размѣръ, за постиганѣне единъ завършенъ кръгъ на образованието.

§ 8. Предметитѣ, които се преподаватъ въ основното училище, сѣ: вѣроучение, четене, писане, смѣтане писмено и устно, названѣне на домашнитѣ мѣрки, теглилки и пари, матерний езикъ, отечествовѣдѣние, началата на естествовѣдѣние, чѣртание, пѣние и гимнастика.

Въ главното училище се преподаватъ: законъ божий, матерний езикъ, аритметика съ счетоводство, история и география, особно съ запознаванѣне отечеството, естествена история и физика съ особно внимание върху земледѣлието и индустрията, геометрия съ чѣртание, краснописане, пѣние, гимнастика.

Въ дѣвическитѣ основни и главни училища се преподава и ръководѣние.

§ 9. Обемътъ на учебнитѣ предмети и тѣхното распределение по годишнитѣ курсове се опредѣля отъ програми издадени отъ министерството на нар. просвѣщение.

§ 10. Въ народнитѣ училища може да се употрѣбява само программа, издадена отъ министерството на нар. просвѣщение, както и учебници, одобрени отъ сѣщото министерство.

II. Отваряне на училищата.

A) Основното училище.

§ 11. Всѣкоя административна община е длъжна да поддържа едно основно училище.

§ 12. Помѣщеніето на училището трѣба да се намира на мѣсто централно, лесно пристъпно за дѣцата на всичкитѣ жители отъ цѣлата община.

§ 13. Ако общината, било градска, било селска, завзема едно голѣмо пространство, което не позволява на всичкитѣ дѣца да посѣщаватъ училището безъ затруднение, или ако числото на дѣцата е по-голѣмо, отколкото може да се прибере въ едно само училищно здание, тя се раздѣля на нѣколко училищни участъци, всѣкой съ по едно основно училище, или пѣлно или поне съ нѣкои паралелни отдѣления.

§ 14. И нѣколко общини могатъ да се съединятъ въ единъ училищенъ участъкъ.

§ 15. Распределение на училищнитѣ участъци ще стане въ първото засѣданіе на окръжнитѣ училищни съвѣти, което ще се събере слѣдъ обнародванѣнето на настоящия законъ, като ще се вземе за основание распределеніето на сѣществующитѣ училища въ градскитѣ и селскитѣ общини.

§ 16. За въ бждѣще учреждението на новъ единъ училищенъ участъкъ всѣкога ще зависи отъ предварителното одобрение на окръжния училищенъ съвѣтъ.

За причина къмъ основание новъ участъкъ трѣба да служи въ градскитѣ общини числото на дѣцата и отдалеченіето споредъ мѣстнитѣ обстоятелства, въ селскитѣ общини разстояніето на два километра отъ най-близкото училище, сѣществуванѣнето на най-малко четиридесетъ мѣстни ученици и състояніето на пѣтищата, особно презъ зимнитѣ мѣсеци.

§ 17. Разносикитѣ за венчкитѣ училища въ предѣлитѣ на една община се плащатъ отъ цѣлата община.

Но ако едно село, което заедно съ други села съставя една община, е отдалечено одъ срѣдоточіето на тази община по-вече отъ петъ километра и показва нужнитѣ срѣдства, допуца се основание на единъ самостоятеленъ учебенъ участъкъ, съ разрѣшение на окръжния училищенъ съвѣтъ.

ЗАВѢЛѢЖКА: Самостоятеленъ училищенъ участъкъ съставятъ всѣкога християнскитѣ части на общини, гдѣто болшинството е муслуманско.

§ 18. Гдѣто селскитѣ къщи сѣ тѣй расилѣни по планинскитѣ колиби и числото на дѣцата на едно мѣсто тѣй малко, щото не може да се поддържа едно редовно училище, тамъ окръжниятъ училищенъ съвѣтъ може да се распореди, щото 1) или единъ ближенъ учителъ да посѣщаватя мѣста единъ-два пѣти презъ недѣлята, 2) или единъ нарочно избранъ учителъ да дохожда въ тѣхъ на единъ-два мѣсеца и тѣй да обикаля полека ония планински колиби, като преподава на дѣцата първоначалнитѣ познания.

Разносикитѣ за това обучение се плащатъ отъ участвующитѣ въ него общини, въ случай на нужда съ помощъ отъ окръжието.

B) Главното училище.

§ 19. Главнитѣ училища се отварятъ отъ общини, отдѣлни или съединени по нѣколко, отъ околии или отъ окръжия.

ЗАВѢЛѢЖКА: Държавата поддържа главни училища само въ мѣста, гдѣто държавнитѣ интереси го изискватъ, врѣменно поради недостатъчнитѣ срѣдства на самитѣ жители.

§ 20. До петъ години слѣдъ обнародванѣне на настоящия законъ всѣка околия трѣба да има по едно главно училище.

§ 21. Гдѣто средствата го позволяватъ, може да се прибави къмъ главното училище или едно специално, индустриално, земледѣлческо или търговско учебно заведение, или пакъ горнитѣ классове на срѣдно учебно заведение.

§ 22. За отваряне на всѣки единъ классъ на главното училище, както на всѣки единъ прибавенъ къмъ него по-горенъ классъ, споредъ предиджщата статия, изисква се утвърждение отъ министерството.

ЗАВѢЛѢЖКА: Едно главно училище се позволява само когато има най-малко 15 дѣца въ всѣки классъ.

§ 23. Въ селскитѣ общини, гдѣто нѣма възможность за отваряне едно главно училище, то може да се дотѣми съ едно допълнително училище, въ което, споредъ особени правила, се повтарятъ познанията, приобрѣтени въ основнитѣ отдѣления и се допълняватъ споредъ програмата на главното училище.

IV. Поддържаніе на училищата.

a) Длъжноститѣ на общината.

§ 24. Всѣка община е длъжна да предвижда и опредѣля въ ежегодниши си бюджетъ нужнитѣ разноси за поддържаніе на своитѣ училища.

§ 25. Ако общината не е помѣстила въ своя бюджетъ никакви разноси за училищата си или ги е записала въ недостатъченъ размѣръ, окръжниятъ управителъ по предложение на окръжниятъ инспекторъ вписва самъ нуждната сума, съгласно съ § 62 и 70 на закона за общинитѣ и за градското управление отъ 23 Септемврий 1882 год.

§ 26. Задължителнитѣ расходи, които общината е длъжна да прави за училищата си, сѣ слѣдующитѣ:

1) Градене на нови училищни здания, щомъ се окаже нужда отъ тѣхъ;

2) Поправение и съдържане на съществующитѣ училищни згради;

3) Отопление, освѣтление и чистение на училищното здание;

4) Набавяние и съдържане на предписанитѣ училищни покъщници; табли, членове и пр.

5) Купуване и поддържане на предписанитѣ училищни пособия; глобусъ, карти и изображения, както и на училищната библиотека;

6) Снабдяване сиромашнитѣ дѣца съ учебници;

7) Съдържането на учителитѣ;

8) Пѣтни разноси за учителитѣ, повикани на лѣтнитѣ педагогически упражненія (§ 114).

§ 27. Държавна помощъ се дава на училищата само въ случай, предвидени отъ особия за това законъ.

§ 28. Зданието за училището трѣба да отговаря на слѣдующитѣ условия:

1) Трѣба да се намира на мѣсто здраво, сухо и тихо;

2) Всѣка стая трѣба да е построена съ дѣски, да има най-малко 4 метра височина, достатъчно мѣсто за 60 дѣца, по 0.80 — 1.20 метръ за всѣко едно дѣте, и особенъ входъ;

3) Зданието трѣба да е свѣтло и да има добра вентилация;

§ 29. Всичкитѣ досегашни вехти здания трѣба да се поправятъ споредъ изискванията на предидѣщата статия.

§ 30. Всѣко училищно здание трѣба да има дворъ, една малка градина и вода за пиение.

§ 31. Ни едно училищно здание небива да се гради безъ предварително одобрение отъ надлежитѣ власти, споредъ особнитѣ за това правилници.

§ 32. Когато се гради училището, всичкитѣ членове на общината, ако тя го е рѣшила, сѣ задължени да помагатъ и съ работа.

§ 33. Суммата, помѣстена въ общинскій бюджетъ за училищнитѣ расходи, се покрива отъ слѣдующитѣ източници:

1) Отъ приходитѣ на недвижимитѣ имоти или на капиталы, опредѣлени за въ полза на училището отъ самата община или завѣщани отъ частни лица

2) Отъ черковни приходи, предоставени за училищата съгласно съ Екзархийскій уставъ, приспособенъ въ Княжеството, съ законъ отъ 4 Февр. 1883 год., допълнение XII, 9, XIII, 11;

3) Отъ доброволни помощи;

4) Отъ глоби, събрани съгласно съ настоящий законъ;

5) Отъ тая часть на общинския расходъ, която се опредѣля въ годишния бюджетъ на общината за училищни разноси.

§ 34. Расхвърляние на особенъ училищенъ сборъ, както е било въ обичай до сега, се замѣнява съ взимание нужната прибавка или върхнина къмъ държавнитѣ или общинскитѣ даждия.

Въ селскитѣ общини се допуца, съ предварителното позволение на окръжния управителъ, и допълняване нужната сума съ събиране храна въ натура.

§ 35. Всичкитѣ приходи и расходи на общинскитѣ училища се прибиратъ и исплащатъ отъ общинския бирникъ.

§ 36. Всѣка община е длъжна, да си основе въ недвижими имоти или въ капиталы единъ училищенъ фондъ и да го умножава ежегодно. За съставението на фонда служатъ:

1) Недвижими имоти и капиталы, опредѣлени за тази цѣль отъ самата община;

2) Остатъци отъ бюджетнитѣ расходи за училището;

3) Дарования и завѣщания на частни лица.

§ 37. При училища, които се отварятъ отъ по-вече общини или отъ една околия или отъ едно окръжие, въ длъжноститѣ на общинати заради поддържане на училището стѣпватъ оние общини, околията ила окръжието.

Сумитѣ за поддържане училището въ този случай трѣва да сѣ помѣстени въ бюджетитѣ на участвующитѣ общини или въ окръжния бюджетъ (законъ за окр. съвѣти отъ 23 Септ. 1882, § 41 т. n)

в) Настоятелствата.

§ 38. Всички общински училища стоятъ подъ управлението на общината.

Общината върши грижата си за училищата презъ една комисия, наречена училищно настоятелство.

§ 39. Настоятелствата се избиратъ на етири години.

За членовѣ трѣба да се избиратъ по възможности лица, които разбиратъ отъ училищнитѣ работи.

§ 40. Въ градскитѣ общини училищното настоятелство състои отъ петъ члена, сирѣчь отъ кмета като предсѣдатель, отъ двама членове на общинския съвѣтъ, избрани отъ тоя съвѣтъ по вишегласие. и отъ двама членове, избрани отъ гласнитѣ при избора на общинския съвѣтъ, всички потвърдени отъ министра на нар. просвѣщение.

Въ случай, че нѣкой отъ членовѣ на това настоятелство упраздни мѣстото си, той се замѣтя по сѣщия начинъ, както става и изборътъ (общинскій зак. § 47).

§ 41. Въ селскитѣ общини самия общинскій съвѣтъ избира училищното настоятелство, което състои отъ кмета като предсѣдатель, и отъ двама членове, отъ които единия може да е взетъ и вънъ отъ състава на общинския съвѣтъ, всички потвърдени отъ окр. учил. инспекторъ.

ЗАБѢЛЪЖКА 1. Гдѣто въ общината има нѣколко училищни участъци (§ 13), тамъ настоятелитѣ трѣба да сѣ избрани съразмѣрно измежду членовѣ на общинския съвѣтъ отъ участъцитѣ и въ случай на нужда може по рѣшението на окр. училищенъ съвѣтъ да се увеличи числото на настоятелитѣ.

ЗАБѢЛЪЖКА 2. Въ смѣсени общини съ мусульманско болшинство настоятелството на особия християнскій самостоятеленъ участъкъ състои само отъ християне.

§ 42. За училища, поддържани отъ околии или части отъ околии, настоятелството състои отъ три члена, избрани отъ общинскитѣ съвѣти на участвующитѣ въ поддържаньето общини измежду членовѣ на сѣщитѣ общини.

Въ окръжнитѣ училища длъжността на настоятелството се възлага на окръжната комисия.

§ 43. Длъжността членъ на училищното настоятелство е почетна и безплатна.

Който по неоправдани причини се отказва да приеме службата на настоятелъ, за която е билъ избранъ, той по пресѣда на мировий сѣдѣя подлежи на глоба отъ 10 до 50 лева, която влиза въ приходитѣ на училището.

За оправдателни причини считатъ се сѣщитѣ, по които може едно избрано лице да се откаже споредъ избирателний законъ отъ 23 Септемврий 1882 год.

§ 44. Училищното настоятелство може да се растури, щомъ се види, че неговата дѣятелность принася вреда на училището, въ градскитѣ общини съ приказъ отъ министра на просвѣщението, въ селскитѣ съ распореждане отъ окръжния училищенъ инспекторъ.

§ 45. Въ случай на растурение трѣба най-малко въ два мѣсеци да се пристѣпни къмъ новъ изборъ, и до тогава работитѣ на настоятелството се възлагатъ на кмета и на настоятели, назначени измежду членовѣ на общината по предложение на инспектора, въ градскитѣ общини отъ окръжното управление, въ селскитѣ отъ околийския началникъ.

§ 46. Настоятелството се събира на редовно засѣдание всѣка недѣля единъ пѣтъ, а на извънредно всѣкога, когато въ случай на нужда го свиква предсѣдательтъ.

Засѣданията ставатъ обичновенно въ училищното здание.

§ 47. Кмета въ случай на отектствие се замѣтя въ училищното настоятелство отъ помощника си.

§ 48. Учителтъ или главния учителъ на училището е членъ на училищното настоятелство съ гласъ съвѣщателенъ.

§ 49. Длъжноститѣ на училищното настоятелство сѣ слѣдующитѣ:

1) То нагледва училищното здание и покъщнитѣ му, грижи се за негова чистота и здравие, както и за редовното отопление;

2) Управява училищния фондъ, приема подарѣци и завѣщания, направени за училището и изнамѣрва нови източници за училищнитѣ приходи;

3) Грижи се за покупка на учебнитѣ пособия;

4) Изнамѣрва средства за поддържане бѣднитѣ ученици;

5) Съставява преди началото на учебната година списъкъ на дѣцата, които сѣ на възраст за учение (§ 60);

6) Надзирава, да ли всичкитѣ дѣца, записани въ списъка, ходятъ редовно на училището;

7) Съвѣтва и увѣщава нехайнитѣ родители, да пращатъ дѣцата си постоянно въ училището, и въ случай на непослушание употребява предписанитѣ отъ закона средства (в 68);

8) Прискѣтствува на испититѣ и пригледва, щото дѣцата да не се отклоняватъ отъ испитъ;

9) Изнамѣрва кандидати за праздни учителски мѣста, които кметътъ представя на инспектора за утвърждение (§ 100);

10) Грижи се за редовното исплащане на учителитѣ отъ страна на общината;

11) Примирава учителитѣ въ несъглася помежду имъ или въ неспоразумѣния, възникнажли помежду тѣхъ и родителейъ заради учението и поведението на дѣцата;

12) Нагледва върху поведението на учителитѣ, особно върху редовното изпълняване длъжноститѣ отъ тѣхъ, и дали тѣ въ частния си животъ се водятъ отъ пристойность и нравственность;

13) Грижи се за изпълнението на училищнитѣ закони и на заповѣдитѣ, дадени отъ инспектора.

§ 50. Всека недѣля поне единъ отъ членовѣтъ на настоятелството, по редъ, трѣба да посѣти училището, за да види особно състояние на къщата, на покъщнинитѣ и на учебнитѣ пособия.

§ 51. На края на учебната година настоятелството дава на общинския съвѣтъ единъ отчетъ върху състоянието на училищата.

V. Учението.

A) Основнитѣ училища.

§ 52. Всичкитѣ родители и настойници, както и тие, които иматъ въ къщи дѣца като слуги или занаятски работници, сж длъжни да пращатъ всеко дѣте, момче или момиче, което навършило седмата година на възрастта си, на общественното основно училище въ течение най-малко на четире години.

§ 53. Позволено е на родители или на настойници, да въспитаватъ дѣцата у дома си подъ ръководството на учители или учителки, които иматъ доказана способност или нравственность. Но тѣзи дѣца сж задължени да правятъ всека година испитъ предъ учителитѣ на общественното училище.

§ 54. Не се прибиратъ въ училището дѣца, които не сж довършили шестъ години.

ЗАБЪЛЪЖКА: За по-малки дѣца могатъ да се отворятъ забавачницѣ, споредъ особни за тѣхъ условия.

§ 55. Забранено е да се приематъ въ училището дѣца, които страдатъ отъ прилъпчиви болести или които сж повредени въ ума си. На всеки ученикъ трѣба да е присадена сипаницата.

§ 56. Отъ задължението да ходятъ на общественното училище сж освободени:

1) Дѣца слѣпи, глухи, нѣми и душевно или тѣлесно слаби и заради това негодни за учение;

2) Дѣца, които се учатъ въ частни училища или у дома си.

3) Дѣцата въ села, дѣто нѣма наоколо училища на разстояние повече отъ петъ километра.

§ 57. Ако въ нѣкое общинско основно училище числото на дѣцата, испращани отъ други общини, надминува числото 80, общината има право да наложи върху вънкашнитѣ дѣца една училищна плата, одобрена отъ окръжния училищенъ съвѣтъ.

§ 58. Пращането дѣцата въ училището на една друга община или учението имъ въ къщи неосвобождава родителейъ имъ отъ участието въ материалното поддържане на домашното общинско училище въ общината, гдѣто тѣ живѣятъ сами.

§ 59. Въ пограничнитѣ общини съвѣтъ се запрещава проваждане на дѣцата въ училищата презъ границата.

§ 60. Всеко училищно настоятелство съставя всека година списекъ на всичкитѣ дѣца въ общината на възраст отъ седмъ до дванайсетъ години, съ забѣлѣжанге на ония, които не сж длъжни (§ 59) да посѣщаватъ общественното училище, и като предава най-малко 14 денъ преди началото на учебната година единъ преписъ отъ този списекъ на главния учителъ, свиква въ уречения денъ всичкитѣ дѣца за наченване преподаванието.

Оплаквания по съставянието на тѣзи списеци се разгледватъ отъ мировия съдия.

§ 61. Ученицитѣ се приематъ само въ началото на учебната година, Исклучение се позволява само въ случай на болестъ или ако родители сж се преселили отъ другагѣ.

§ 62. Гдѣто нѣма средства за поддържане отдѣлно дѣвическо училище, основното училище може да бжде общо за момчета и за момичета.

§ 63. Учебната година въ основното училище трае въ градищата десетъ мѣсеци, на селата най-малко седмъ. Началото и краятъ ѝ подлежатъ на опредѣление отъ окръжния училищенъ съвѣтъ.

§ 64. Освѣтъ училищния распутъ училището е затворено само въ ония общи празници, които сж предписани за държавнитѣ учреждения, и въ нѣкой мѣстни празници, дозволени отъ окръжния училищенъ съвѣтъ.

§ 65. Ако нѣкое дѣте би оставило училището, родителейъ или настойницитѣ му сж длъжни да обадятъ на настоятелството, гдѣ другагѣ искатъ да го дадѣтъ на учение.

§ 66. Единственитѣ извинения за отсъствие отъ училището сж:

1) Болестта на ученика;

2) Болестта на родителейъ и на настойницитѣ;

3) Смъртта и погребението на нѣкого въ къщи;

4) Лошо врѣме;

5) Зимъ г лѣми снѣгове или виелици;

6) Нѣмание нужни дрѣхи или обуца отъ голѣма сиромашия;

7) Позволение дадено по § 67.

§ 67. Позволение за отсъствие до три дни по уважителни причини може да даде на ученика самия учителъ, до двѣ недѣли настоятелството съ знание на учителя.

§ 68. На края на всеки мѣсець учителитѣ или главния учителъ съобщава на училищното настоятелство списекъ на ученицитѣ, които не сж посѣщавали училището безъ оправдателни причини. Настоятелството обажда за това на родителейъ или настойницитѣ и ги подеща. Ако слѣдъ това подещанге дѣтето би неходило на училището и слѣдующия мѣсець, тогава по предложението на училищното настоятелство кметътъ подеща родителейъ или настойницитѣ още единъ пѣтъ, като залѣня името имъ предъ вратата на общинското управление. А за третия и всеки слѣдующи пѣтъ кмета налага на тѣхъ глоба отъ 1 левъ.

§ 69. Кметове, училищни настоятели или учители, които не ще се съобразятъ съ предписанието на предидѣщия § 71, подпадатъ подъ наказание, което произнася мировия съдия по оплакване отъ окръжния училищенъ инспекторъ.

§ 70. Дисциплината въ училището се води по особни правилници, издадени отъ министерството на нар. просвѣщение.

§ 71. Ученикъ, който иска да мине отъ едно основно училище въ друго, трѣбва да се снабди съ надлѣжно училищно свидѣтелство.

§ 72. Всека учебна година се довършва въ основното училище съ единъ явенъ испитъ.

На дѣца, които сж свършили цѣлия курсъ на основното училище, се дава слѣдъ единъ окончателенъ испитъ отпущително свидѣтелство споредъ особни за това предписания.

§ 73. За распространение или допълнение на основното учение отворятъ се и празнични или вечерни училища за по-възрастни хора, споредъ предписанията на особенъ за това правилникъ.

B) Главнитѣ училища.

§ 74. Въ главното училище се приематъ дѣца, които иматъ свидѣтелство, че сж свършили съ успѣхъ основното училище.

§ 75. Главнитѣ училища за момчета и за момичета трѣба да сж съвсѣмъ отдѣлни.

§ 76. Училищната година, вътрѣшната наредба и дисциплината въ главнитѣ общински училища и въ прибавенитѣ къмъ тѣхъ специални или други по-горни классове се урежда споредъ правилата, които сж въ сила за държавнитѣ училища.

§ 77. Учението въ общинскитѣ главни училища е безплатно за дѣца отъ сжщата община, въ околийскитѣ за тия отъ сжщата околия и въ окръжнето за ученици отъ цѣлото окръжие.

Въ главното училище може, ако настоятелството го пожелае, да се взима едно умѣрена училищна плата, одобрена отъ министерството на народ. просвѣщение.

VI. Учителитѣ.

A) Общи постановения.

§ 78. За да бжде нѣкой учителъ въ народното училище, трѣбва да изпълнява слѣдующитѣ условия:

1) Способността му да е припозната отъ министерството на нар. просвѣщение;

2) Да е довършилъ най-малко 17 години;

3) Да е човѣкъ нравственъ, съ чисто и безукорно минѣло;

4) Да е тѣлесно и душевно здравъ.

§ 79. Небългарски подданици се допускатъ къмъ учителствуване въ народнитѣ училища само съ особно разрѣшение отъ министерството на нар. просвѣщение.

§ 80. Числото на учителитѣ се опредѣля отъ общинския съвѣтъ, съ одобрение отъ окръжния училищенъ инспекторъ.

§ 81. Въ училището съ по-вече учители единъ отъ тѣхъ се назначава главенъ учителъ, въ основнитѣ училища отъ инспектора, въ главнитѣ отъ министра по предложение на кмета.

Гдѣто общината освѣтъ основното училище поддържа и главно училище, мъжко или женско, единъ отъ учителитѣ може да бжде главенъ учителъ за всичкитѣ училища, поддържани отъ сжщата община.

§ 82. Главния учителъ се занимава съ управлението и съ надзора на училището. Той се грижи за изпълнението на програмата, за вътрѣшния редъ въ училището и бди върху дисциплината, прилежанието и успѣхътъ на ученицитѣ.

Той е и членъ на училищното настоятелство съ гласъ съвѣщателенъ.

§ 83. Главния учителъ въ основнитѣ училища приема къмъ условената плата една прибавка най-малко отъ 100 лева, въ главнитѣ училища най-малко отъ 200 лева.

§ 84. На учителя е забранено да върши нѣкоя общинска или държавна административна служба или да се занимава съ търговия или занаятъ, но позволено му е да бѣде пѣвецъ въ черквата.

Учителъ може да бѣде същеврѣменно и писаръ само въ нѣкои не-състоятелни общини, съ особно разрѣшение на окръжния училищенъ съвѣтъ, и то само вѣнъ отъ врѣмето, опредѣлено за учение.

§ 85. Учителтъ не е длъженъ да преподава по-вече отъ 26 урока презъ недѣлята.

§ 86. Платата на учителя се опредѣля отъ общинския съвѣтъ и се исплаща или мѣсечно или най-малко въ четири срокове презъ годината.

§ 87. Като годишна плата се разбира платата за цѣлата година и съ лѣтния распусть.

§ 88. Която община слѣдъ два пѣти направени напомнювания не е платила на учителя си по-вече отъ половинъ година, плаща двойно.

§ 89. Учителтъ, който въ течението на петъ години непрекъснато е служилъ на една община, придобива право за едно увеличение на платата си съ $\frac{1}{10}$ отъ оная плата, съ която е билъ условенъ при постѣпването на службата въ тая община. А въ слѣдующето врѣме това увеличение се умножава вѣски петъ години непрекъснато служение пакъ съ $\frac{1}{10}$, до гдѣто е прослужилъ 20 години при същата община.

§ 90. Освѣнъ презъ училищния распусть учителтъ може да вземе отъ настоятелството отпускъ по уважителни причини до четири дена и то не по-много отъ петъ пѣти презъ годината; а за по-вече отъ четири дена трѣба да иска съизволенieto на окръжния инспекторъ.

§ 91. Който учителъ би напусналъ училището безъ отпускъ, той губи правото на заплатата за изгубеното врѣме.

Ако това отсъствие се е продължавало по-вече отъ единъ мѣсець, той се счита за уволненъ отъ деня на напусканieto му, и на мѣстото му се назначава друго лице.

§ 92. Ако нѣкой учителъ по причина на доказана болестъ не е могълъ да изпълнява длъжността си по-вече отъ два мѣсеци, той се замѣтя врѣменно съ друго, и нему се дава отъ общината едно съ-размѣрно съ плата му обезщетение, догдѣто оздравѣе.

§ 93. Учителтъ може да излѣзе отъ служба само слѣдъ свършването на годишнитѣ испити.

Исключение се допуца единствено въ случай на болестъ и когато учителтъ се повика да изпълни нѣкоя отъ своитѣ граждански правдини и задължения къмъ държавата.

§ 94. Който учителъ би напусналъ училището преди края на учебната година безъ уважителни причини, той се задължава да внесе на общината двойно платата, която му се принадлежало до свършването на учебната година.

§ 95. На учителя, който не си върши длъжноститѣ, налагатъ се слѣдующитѣ дисциплинарни наказания:

- 1) Подсѣщание отъ кмета като председател на училищното настоятелство;
- 2) Укоръ отъ окръжния училищенъ инспекторъ;
- 3) Глоба отъ 10 до 50 лева;
- 4) Повѣрщание въ по-доленъ разредъ, на учителитѣ отъ основното училище;
- 5) Изваждане отъ служба въ същата община;
- 6) Исключение отъ учителствование въ цѣлото окръжие;
- 7) Исключение отъ учителска служба въ предѣлитѣ на Княжеството.

Наказания 3, 4, 5 опредѣляватъ се слѣдъ предварително дисциплинарно слѣдствие записано въ особенъ актъ отъ инспектора, като се остава на учителя право да апелира до министра на просвѣщението; наказание 6, се опредѣля отъ инспектора съ одобрение отъ министерството, а 7 се произнася отъ министра на просвѣщението особено въ случай, ако учителтъ се лишилъ отъ условието за учителска правоспособность, искавано въ § 81 т. 3.

§ 96. Учителтъ може да се уволни само отъ инспектора, съ приказъ, въ който е обозначенъ поводътъ за уволнението.

§ 97. Инспектортъ може да извади единъ учитель отъ служба:

- 1) По доказана небрежность или неспособность въ изпълнението на длъжноститѣ;
- 2) Ако е раздразнилъ населението противъ себе си съ нѣкои безразсѣдни постѣпци или е станълъ причина на несъгласия и размирия въ общината;
- 3) Заради явна безнравственность или нѣкое престѣпление, преслѣдвано отъ сѣдебнитѣ власти.

§ 98. Когато учителтъ напуска службата у една община, училищното настоятелство му дава едно свидѣтелство, снабдено съ общин-

ский печатъ и подписано отъ кмета, въ което се казва, колко врѣме е служилъ и съ какви условия. Свидѣтелството трѣба да е потвърдено съ печатъ и подписъ на инспектора, който същеврѣменно прибавя въ него отъ своя страна оцѣнѣние на учебната дѣятелность на учителя.

§ 99. На учители, които сѣ учителствували 30 години или на учителки вдовици ще се опредѣли една пенсия, споредъ особения за това законъ.

В) Основнитѣ училища.

§ 100. Въ основното училище учителтъ се назначава и уволнява съ приказъ отъ окр. учил. инспекторъ. Назначението му става измежду лица, представени отъ кмета, въ съгласие съ настоятелството, за кандидати на упраздненото мѣсто.

§ 101. Въ приказа се казва, съ какви условия се назначава учителтъ и на колко врѣме. Ако врѣмето не е опредѣлено, назначението се счита за постоянно.

§ 102. Въ основното училище въ течение на петъ години слѣдъ обнародванието на настоящия законъ може да стане учителъ вѣшкой:

- 1) Който е свършилъ единъ редовенъ педагогически курсъ;
- 2) Който е изучилъ поне едно трикласно училище;
- 3) Който се е упражнявалъ въ приврѣменнитѣ педагогически курсове и е приелъ отъ тѣхъ едно свидѣтелство съ добъръ успѣхъ;
- 4) Който може да покаже своитѣ познания и способности, придобити не въ по-горни училища, а съ дългъ опитъ и успѣшно учителствование.

§ 103. Петъ години слѣдъ обнародванието настоящий законъ до-пуцатъ се къмъ учителствование въ основнитѣ училища само ония, които ще притежаватъ едно държавно учителско свидѣтелство, придобито съ испитъ при държавнитѣ педагогически училища или при нѣкои държавни срѣдни учебни заведения, предъ нарочно установени за това испитни комисии.

Всички досегашни учители трѣба до ония срокъ да се снабдятъ съ такова едно свидѣтелство, или ако иматъ по-високо образование или дълговременна учителска дѣятелность, съ едно равностойно свидѣтелство издадено отъ министра на народното просвѣщение слѣдъ разглеждане дѣлото въ учебний съвѣтъ.

§ 104. Учителитѣ, които не сѣ снабдили до тоя срокъ съ изисканото свидѣтелство, понататъкъ ще се приематъ само като учители помощници.

§ 105. Единъ учителъ небива да учи по-вече отъ осемдесетъ дѣца.

ЗАВЪЛЪЖКА: За 80—160 дѣца се изискватъ два учители, 160—240 три и т. н. въ същия размѣръ.

§ 106. Дѣто има по-вече учители, нѣкои отъ тѣхъ, но никога не по-вече отъ половината, могатъ да бѣдѣтъ и учителски помощници (подучители), вземени измежду ония, които сѣ свършили съ успѣхъ цѣлото първоначално училище и които иматъ разрѣшение отъ окр. училищенъ инспекторъ.

Отношенията на учителскитѣ помощници къмъ общината сѣ същитѣ както и на учителитѣ.

§ 107. Учителката може да преподава и въ мъжскитѣ отдѣления и учителтъ въ женскитѣ.

§ 108. Учителитѣ въ слѣдующитѣ 5 години слѣдъ обнародване на настоящий законъ распредѣляватъ се споредъ подготовката си на три разреда:

- 1) Въ първия разредъ сѣ ония, които сѣ свършили педагогическото държавно училище или притежаватъ държавно учителско свидѣтелство;
- 2) Отъ вторий разредъ сѣ ония, които сѣ се учили въ главното (трикласното) училище;
- 3) Отъ третий разредъ полагатъ се тия, които сѣ слушали само врѣменнитѣ педагогически курсове. Ония които се допуцатъ за сега къмъ учителствование поради своя опитъ, опредѣляватъ се отъ инспектора, въ кой разредъ да влѣзѣтъ, съ одобрение отъ министерството.

§ 109. Най-малката годишна плата на учители отъ разнитѣ разреда е слѣдующата:

I разредъ 1200 лева;

II разредъ 800 лева;

III разредъ 400 лева;

§ 110. Учителитѣ отъ всичкитѣ разреда иматъ и бесплатно жилище съ отопление или на мѣсто него една прибавка отъ една десета частъ на условената плата.

§ 111. Гдѣто съществува обичай да се дава на учителя една частъ на платата въ жито, тая храна подиръ приблизителното оцѣнѣние отъ окр. училищенъ съвѣтъ споредъ мѣстнитѣ цѣни и условия, се прекѣтва въ платата къмъ допълнение на най-малкитѣ числа, изисквани отъ § 109.

Щомъ единъ пѣтъ количеството на храната е одобрено отъ окр. училищень съвѣтъ, общината нѣма право да го намалява до ново едно разрѣшение отъ същия съвѣтъ.

§ 112. Учительскій помощникъ приема една помалка плата отъ учителя, но въ всеки случай (и съ пресмѣтванието на хранитѣ) не помалко отъ 180 лева.

§ 113. Безъ позволение на инспектора ни единъ учителъ не може да се премѣсти отъ едно училище на друго въ същото окръжие.

§ 114. Всеки учителъ, щомъ е повиканъ отъ инспектора, длъженъ е да присѣтствува на временитѣ педагогически упражненія презъ лѣтний распусть, наредени отъ министра на нар. просвѣщение, ако не му прѣчжтъ въ това нѣкоя оправдателни причини.

С) Главното училище.

§ 115. Въ главното училище се допусчатъ за учители само лица, които сж свършили най-малко цѣлия курсъ на едно средно или специално учебно заведение или които сж положили испитъ, нареденъ отъ мин. на нар. просвѣщение.

Като исключение се позволява и по-малка подготовка само тамъ, гдѣто има само първий классъ.

ЗАБѢЛЪЖКА: Като помощници (suppléants) въ най-долнитѣ два класса могатъ въ случай на нужда да се допусчатъ временно и такива лица, които сж свършили само първитѣ три класса.

§ 116. Учителитѣ на главнитѣ училища се назначаватъ съ приказъ отъ министра на народното просвѣщение изъ единъ списъкъ отъ три кандидати, представенъ отъ общината. Също се назначава съ министерския приказъ и главния учителъ на главното училище или на всичкитѣ общински училища съединени заедно (§ 81), по предложеніе на общината.

§ 117. Единъ классъ въ главното училище не бива да има по-вече отъ петдесетъ ученика. Гдѣто има по-вече, тамъ се учреждава паралелно отдѣление.

§ 118. Въ дѣвическото главно училище могатъ да преподаватъ и учители, но учителки не се допусчатъ за преподавание въ мъжкото главно училище.

§ 119. Платитѣ на учителитѣ въ главното училище се опредѣлятъ въ общинския бюджетъ, съ одобрението на окръж. училищень съвѣтъ. Тѣ не могатъ да бждятъ по-малки отъ 1600 лева, за учителски помощникъ отъ 800 лева.

§ 120. Всеко казано въ § 78 — 120 за учителитѣ се отнася и до учителкитѣ.

VII. Мусулманскитѣ училища.

§ 121. Мусулманскитѣ училища се подържатъ или отъ цѣлата община, ако тя е само мусулманска, или отъ една нейна часть, ако тя е смѣсена.

§ 122. Въ мусулманскитѣ училища трѣба освѣнъ вѣроучението да се преподава и четение, писание, смѣтаніе и познавание на мѣркитѣ и тегликитѣ, българскій езикъ и начала на землеописанието.

§ 123. Преподаванието на българскій езикъ като задължителенъ предметъ трѣба да се въведе въ всичкитѣ мусулмански училища по градоветѣ въ течение на три години, по селата на седмъ години слѣдъ обнародванието на настоящия законъ.

§ 124. Надзора върху преподавание на вѣроучението върши окръжния мюфтия, а върху изпълнението на настоящия законъ окръжниятъ училищень инспекторъ въ същия размѣръ, както въ частнитѣ училища споредъ § 138 и 139.

§ 125. За съпротивление противъ държавний надзоръ отговорнитѣ лица се наказватъ съ глоба, съгласно съ § 140.

§ 126. Гдѣто доходитѣ отъ духовнитѣ имоти не стигатъ за подържаніе училището, училищнитѣ разноски на мусулманскитѣ учебни заведения се плащатъ въ общини чисто мусулмански отъ цѣлата община, въ смѣсенитѣ общини отъ мусулманскитѣ жители.

§ 127. Въ смѣсенитѣ общини всека часть поддържава сама своитѣ училища. Но ако числото на мусулманетѣ надминава четвъртата часть на жителитѣ, общинскій съвѣтъ е длъженъ да отпуща въ годишния бюджетъ една помощъ за мусулманскитѣ училища.

Сжщото става въ смѣсени общини, гдѣто християнското население надминава четвъртата часть на всичкото население.

§ 128. Въ общини чисто мусулмански длъжността на настоятелството се изпълнява отъ общинскій съвѣтъ, а гдѣто мусулманете съставятъ само една часть на общината, отговорната грижа за училището се пада върху мусулманскитѣ членове на общинския съвѣтъ или ако тѣ не достигатъ до числото три, върху три настоятели нарочно избрани отъ мѣстнитѣ мусулмански жители за една година.

§ 129. Зданието на мусулманското училище трѣба да отговаря на общитѣ предписания на закона (§ 28).

§ 130. Учителитѣ се избиратъ и назначаватъ отъ самитѣ мусулмане, въ общини чисто мусулмански отъ кмета, въ смѣсенитѣ отъ ония лица, които иматъ върху си длъжноститѣ на мусулманското настоятелство.

§ 131. Учителитѣ въ мусулманскитѣ училища трѣба да сж български подданици, освѣнъ исключения позволени отъ министерството, да иматъ една извѣстна способностъ, споредъ особни за това издадени правила, да сж навършили най-малко 17 години и да сж лица нравственни.

§ 132. Въ смѣсени общини, населени отъ християне и мусулмане, може съ разрѣшение на окръжний училищень съвѣтъ да се отвори и смѣсено общественно училище, въ което всичкитѣ предмети се учятъ заедно отъ дѣцата на всичкитѣ жители, съ исключение на вѣроисповѣдание, което за християнскитѣ дѣца се преподава отъ християнския учителъ, за мусулманскитѣ отъ мусулманския.

§ 133. Въ смѣсени общини съ мусулманско болшинство мусулманитѣ нѣматъ никаква намѣса въ училищата на християнетѣ, които съставятъ единъ самостоятеленъ училищень участкъ (§ 17) съ едно настоятелство, състояще само отъ християне (§ 41 заб. 2).

VIII. Частни училища.

а) Общи положения.

§ 134. Частнитѣ училища се раздѣлятъ на училища, що се поддържатъ отъ вѣроисповѣдни общини, съставени отъ български подданици, и на такива, що се отварятъ отъ частни лица или дружества.

ЗАБѢЛЪЖКА: Отношенията на мусулманскитѣ училища се уреждатъ отъ § 121—133.

§ 135. Въ всичкитѣ какви годѣ училища въ Българското Княжество ни едно дѣте не бива да се принуждава къмъ учението нѣкоя друга вѣра освѣнъ своята.

§ 136. Надзора върху преподаванието на вѣроучението е оставенъ на духовнитѣ власти на това вѣроучение.

§ 137. Българскій езикъ е задължителенъ предметъ на обучението въ всичкитѣ общеобразователни училища на Княжеството. Преподаванието му трѣба да е посочено къмъ тоя резултатъ, щото всеки ученикъ въ течение на три години да се научи да говори, да чете и да пишъ свободно на български.

§ 138. Министерството на народното просвѣщение може въ частнитѣ училища да забрани всеки учебникъ, който му се види неудобенъ.

§ 139. Държавний надзоръ надъ частнитѣ училища обема слѣдующитѣ предмети:

- 1) Испълняванъето на законътъ;
- 2) Способността на учителитѣ;
- 3) Дѣятелността на настоятелитѣ;
- 4) Събирание статистически свѣдѣния.

Представителя на министра на народното просвѣщение всекога има пристѣпъ въ частното училище.

§ 140. За съпротивление противъ държавний надзоръ отговорнитѣ лица на частното училище се наказватъ съ глоба отъ 50 до 500 лева, въ случай на повторение отъ 100 до 1000 лева, и училището споредъ благоумотрѣнието на министра се затваря.

§ 141. Помѣщеніето по направата, здравината и чистотата си трѣба да отговаря на общитѣ предписания на закона (§ 28) и да е снабдено съ всичкитѣ предписани поѣжнини.

б) Училища на вѣроисповѣдни общини.

§ 142. Членове на всеко едно вѣроисповѣдание, които се населяватъ на едно мѣсто съ фамилитѣ си въ какво годѣ число, които сж български подданици и поддържатъ свой молитвененъ домъ, иматъ право да отворятъ за своитѣ дѣца едно училище на собственни разноски, да събиратъ нужнитѣ за това средства между своитѣ мѣстни едновѣрци и да си опредѣлятъ настоятели и учители.

§ 143. Условиата за отварянието едно такъва училище сж слѣдующитѣ:

- 1) Въ посѣщаваніе училището да се пазятъ правилата за общата задължителностъ на основното учение (§ 52);
- 2) Учението да трае по селата най-малко 7, въ градоветѣ 9 мѣсеци презъ годината;
- 3) Да се преподаватъ най-малко слѣдующитѣ предмети: вѣроучение, четение и писание, смѣтаніе и познавание на мѣркитѣ и тегликитѣ, българскій езикъ, началата на естетвовѣдѣнието и на географіята.

§ 144. Всеко училище на една вѣроисповѣдна община трѣба да има едно настоятелство най-малко отъ три члена, съставено по свободенъ изборъ измежду поддържателитѣ на училището, отъ мѣстни подданици, и отговорно предъ властитѣ за изпълняванието на законитѣ.

§ 145. Настоятелството е длъжно да дава на своитѣ едновѣрци всека година подробенъ отчетъ за прѣтитѣ и разнесенитѣ пари.

§ 146. Спорове за събирание училищнитѣ средства се рѣшаватъ отъ окръжниятъ инспекторъ заедно съ окръжниятъ управителъ.

§ 147. Учителитѣ трѣба да отговарятъ на общитѣ условия на учителската правоспособностъ, исказани въ § 78 на настоящия законъ. Другояче ще се отстранятъ отъ властта.

§ 148. Чужди подданици могатъ да учителствуватъ въ училищата на вѣроисповѣдни общини само съ разрѣшение отъ министерството на народното просвѣщение.

§ 149. Вѣроисповѣдна община може свободно да си избере или да си опредѣли учителя, но той трѣба да представи своитѣ свидѣтелства на окръжниятъ училищенъ инспекторъ, който писмено му явява своето одобрение или го отказва, съ назначение причинитѣ.

§ 150. Инспекторътъ може да извади учителя отъ частно училище, поддържано отъ едно вѣроисповѣдание, по неиспълнение на § 149 и по сѣщитѣ причини, които сѣ споменѣти въ § 97.

с) Училища на частни лица или дружества.

§ 151. Едно частно лице или едно дружество, което иска да отвори училище, трѣба да иска предварително позволение отъ министерството на народното просвѣщение.

Това позволение всѣкога се дава на името на едно лице.

§ 152. Който иска да отвори частно училище, трѣба да представи:

- 1) Свидѣтелства за подданството си, мѣсторождението си, наукитѣ си, досегашнитѣ си занятия, и безукорното си поведение;
- 2) Сѣщи такова свидѣтелства за всичкитѣ учители или вѣститатели, които иска да намѣсти въ своето училище;
- 3) Подробна программа съ условия за приемане ученицитѣ.
- 4) Помѣщенieto, което е избралъ за училището си;
- 5) Отъ кого ще се даватъ нужнитѣ средства за поддържане училището.

§ 153. Министерството, ако намѣри условията изпълнени, предписва на окръжния инспекторъ, да обяви предъ мѣстното общинско управление намѣрението на просителя за всеобщо знание. Това обявление трѣба да стои залѣнено въ общинското управление единъ мѣсець, въ който срокъ всѣки може да направи своитѣ заявления.

§ 154. Слѣдъ истичанието на срока министерството, споредъ събранитѣ данни, може да откаже или да позволи отварянieto на училището. Позволенията става съ позволителенъ актъ, въ който се исчисляватъ всичкитѣ условия, представени отъ просителя и одобрени отъ министерството; този актъ може и да се даде само на едно опредѣлено число години.

§ 155. Който отвори частно училище безъ да има правителствено позволение, плаща глоба отъ 50 до 500 лева и училището му се затваря. Ако повторно отвори такова училище безъ позволение или ако го отвори слѣдъ като му се е отказало позволенията, наказва се съ глоба отъ 100 до 1000 лева и училището пакъ се затваря.

§ 156. Всѣко частно училище трѣба да има единъ управителъ отговоренъ предъ властитѣ.

§ 157. Управителътъ на частното училище е длъженъ да съобщава на окръжния училищенъ инспекторъ всѣко промѣнѣние въ персонала, като чака предварително съизволение за всѣко лице отъ министерството на просвѣщението. Сѣщо е длъженъ да иска одобрение за всѣко промѣнѣние, което желае да въведе въ программата си.

§ 158. Частно училище не може да се мѣсти отъ една община въ друга безъ позволение на министерството.

§ 159. Ако управителътъ на частното училище безъ предварително позволение е излѣзълъ отъ размѣра, опредѣленъ отъ дадения му позволителенъ актъ, и не е направилъ потрѣбното въ течение на 30 дни, или ако е билъ наказанъ два пѣти за отказване държавний надзоръ, министерството може или да спре училището врѣменно или да го затвори съвсѣмъ.

§ 160. Всички досегашни частни училища трѣба въ течение на шестъ мѣсеци отъ прогласяването настоящий законъ да се съобразятъ съ него.

§ 161. Чужди подданици, живущи постоянно или временно въ Княжеството, могатъ да отворятъ училище исклучително за свои дѣца, като обяватъ предварително на министерството съ подробни данни за помѣщението и за учителитѣ. Тѣ сѣ длъжни да доставятъ ежегодно на окръжния училищенъ инспекторъ сѣщитѣ статистически данни, които се изискватъ отъ всичкитѣ училища въ Княжеството.

Но щомъ пожелаатъ да приематъ въ това свое училище и дѣца на български подданици, тѣ трѣба да се съобразятъ съ постановленията на настоящия законъ.

VIII. Окрѣжния училищенъ съвѣтъ.

§ 162. Въ всѣко окръжие учредява се по единъ окръженъ училищенъ съвѣтъ, които се състои отъ слѣдующитѣ лица:

- 1) Отъ окръжниятъ управителъ като председателъ;
- 2) Отъ окръжниятъ училищенъ инспекторъ като подпредседателъ;
- 3) Отъ мѣстний българский владика или отъ назначеното отъ него духовно лице;
- 4) Отъ по единъ членъ на окръжния съвѣтъ за всѣка околия на окръжието, избранъ отъ окръжния съвѣтъ;

5) Отъ членове, назначени отъ министерството на просвѣщението по двама отъ всѣка околия измежду учителското тѣло.

ЗАВЪЛЪЖКА: Гдѣто има нѣкое вѣроисповѣдание, което въ окръга поддържа по-вече отъ 12 училища, то си има въ окръжния училищенъ съвѣтъ единъ представителъ, назначенъ отъ министра между учителитѣ на тие училища, ако това вѣроисповѣдание нѣма представителъ въ съвѣта споредъ § 162 т. 5.

§ 163. Членоветѣ на окръжния училищенъ съвѣтъ се избиратъ или се назначаватъ за двѣ години и вършатъ службата си безплатно.

Канцеларскитѣ и пѣтнитѣ разноски се плащатъ отъ окръжния бюджетъ.

§ 164. Редовнитѣ засѣдания на окръжния училищенъ съвѣтъ ставатъ три пѣти въ годината, сирѣчь около Коледа, Великденскитѣ празници и презъ лѣтния распусть, и извъреднитѣ, щомъ го свика председателътъ на основание единъ приказъ отъ министра на народното просвѣщение.

§ 165. Засѣданieto е законно, ако въ него присѣтствуватъ по-вече отъ половината на членоветѣ.

§ 166. Окрѣжний училищенъ съвѣтъ може да поканва въ засѣданията си учители и други вѣщи лица, съ съвѣщателенъ гласъ.

§ 167. Окрѣжния училищенъ съвѣтъ върши слѣдующето:

- 1) Грижи се за приложението на училищнитѣ закони, программы, правилници и други предписания, издадени отъ министерството на народното просвѣщение;
 - 2) Опредѣля, въ коя община колко учители сѣ нужни.
 - 3) Грижи се за отваряние нови училища.
 - 4) Настоява за съграждане нови училищни здания, гдѣто има нужда отъ тѣхъ, а за преправяние на съществуващитѣ;
 - 5) Дава си мнѣнието върху разноскитѣ за училищата, които се падатъ на окръжието, както и върху размѣра на помощитѣ, които се искатъ отъ министерството на народното просвѣщение за спомагане разни училища въ окръга;
 - 6) Рѣшава распри за училищни разноски въ общинитѣ;
 - 7) Разсѣжда върху преобразованията, които мисли за полезни да се въведѣтъ въ училищата на окръжието;
 - 8) Произнася се върху разни мѣстни училищни въпроси, предложени нему да обсъждение отъ окръжниятъ училищенъ инспекторъ.
- § 168. Рѣшенията на окръжниятъ училищенъ съвѣтъ не могатъ да се положатъ въ дѣйствиe, до като не се утвърдятъ отъ министра на народното просвѣщение.

IX. Инспекторитѣ.

§ 169. Въ всѣко окръжие има по единъ окръженъ училищенъ инспекторъ, назначенъ съ Княжески указъ; той е представителъ на министерството на народното просвѣщение въ окръжието.

§ 170. Ако се случи нѣйдѣ по-вече работа, министерството може да отреди за инспекция край самия инспекторъ привременно и нѣкое друго вѣщо лице, съ надлежно възнаграждение.

§ 171. Подъ надзора на окръжния училищенъ инспекторъ се намиратъ всичкитѣ училища въ окръжието съ исклучение на държавнитѣ учебни заведения, както и на общинскитѣ пѣлни ерѣдни или специални училища.

§ 172. Длѣжноститѣ и правата на инспектора сѣ слѣдующитѣ:

- 1) Той се грижи за приложението училищнитѣ закони, правилници, программы и министерскитѣ предписания, които презъ него се съобщаватъ до общинитѣ, настоятелствата и до учителитѣ;
 - 2) Подканва къмъ отваряние нови училища;
 - 3) Надзирава състоянието на училищнитѣ здания и бди върху изпълняванието на надлежнитѣ предписания;
 - 4) Взима мѣрки за да се изпълни предписаната обща обязательность на първоначалното учение (§ 52);
 - 5) Заедно съ окръжния управителъ прегледва предварително общинскитѣ бюджети заради внесенитѣ въ тѣхъ разноски за училищата;
 - 6) Пази, щото общинитѣ и настоятелствата да изпълняватъ редовно своитѣ обязанности къмъ училищата;
 - 7) Назначава и уволнява учителитѣ и ръководи и наглежда ги въ педагогическо и дисциплинарно отношение;
 - 8) Разгледва спорове, възникнали между общинитѣ, настоятелствата и учителитѣ;
 - 9) Участвува въ работитѣ на окръжниятъ учителски съвѣтъ като подпредседателъ;
 - 10) Старае се за събиране и съхраняване старинитѣ, споредъ особни за това правила;
 - 11) Изучва разни въпроси, порѣчани отъ министерството на просвѣщение и събира данни за училищната статистика.
- § 172. За по-успѣшно вършене на своята длѣжностъ инспекторътъ е длъженъ да обикаля отъ врѣме на врѣме повѣреното му окръжие и да посѣти всѣко едно училище най-малко единъ пѣтъ презъ годината.
- § 173. Въ изпълнение на своитѣ длѣжности инспекторътъ се спомага отъ мѣстния окръженъ управителъ.